

СРЕДНОВЕКОВНА КИТАЙСКА ЛИТЕРАТУРА

ХРИСТОМАТИЯ
ЧАСТ II

中国历代（元、明、清）文学作品选读
（第二册）

Превод от китайски

*Бора Беливанова, Аксиния Колева,
Александър Алексиев, Мая Ненчева
Радина Димитрова, Искра Мандова*

СЪДЪРЖАНИЕ

Бай Пу

ДЪЖД СРЕД ЧИНАРИТЕ (*превод Радина Димитрова*)..... 7

Гуан Ханцин

ОБИДАТА НА ДОУ ТЪ (*превод Аксиния Колева*) 41

Кун Шанжен

ВЕТРИЛОТО С ПРАСКОВЕНИ ЦВЕТОВЕ (*превод Мая Ненчева*) 107

Ма Джъюен

ЕСЕН В ХАНСКИЯ ДВОРЕЦ (*превод Искра Мандова*) 171

Пу Сунлин

ИСТОРИИ ЗА ЧАРОДЕЙСТВА ОТ КАБИНЕТА
НА ПРИКАЗЛИВИЯ (*превод проф. Бора Беливанова*) 181

Уан Шъфу

ЗАПИСКИ ОТ ЗАПАДНАТА ПРИСТРОЙКА
(*превод проф. Александър Алексиев*) 241

Фън Мънлаун

ЛИ, БЕЗСМЪРТНИЯТ, ПРОКУДЕН ОТ НЕБЕСАТА,
ПИЯН НАХВЪРЛЯ СЪС ЗАМАХ ПИСМО,
КОЕТО СПЛАШВА ВАРВАРИТЕ (*превод Радина Димитрова*) 281

Хун Шън

ДВОРЕЦЪТ НА ВЕЧНИЯ ЖИВОТ (*превод Радина Димитрова*) 321

ДЪЖД СРЕД ЧИНАРИТЕ

БАЙ ПУ (1226–1306)

白朴《唐明皇秋夜梧桐雨》

ВЪВЕДЕНИЕ

Дъжд сред чинарите е една от четирите големи трагични пиеси от династия Юен (1279–1368) – епоха, определяна като Златен век на китайския театър, през която за по-малко от век са създадени над 500 театрални произведения, а запазилите се до наши дни са около 150. Под покровителството на монголските владетели театърът се превръща в най-популярното и обичано забавление за многолюдното население както на Пекин, така и на другите големи градове в китайската империя. Този засилен интерес довежда, от една страна, до умножаване на театралните трупи, а от друга, до безпрецедентен разцвет на драматургичното изкуство, стимулирано от нуждата от постоянно обновяване на театралния репертоар. Едно от най-изявените имена сред професионалните драматурзи от епохата е това на Бай Пу (1226–1306?). Подобно на много свои образовани съвременници с конфуцианска начетеност и литературен талант, той намира поле за изява не на чиновническото поприще, а в драматургията, отразяваща всички езикови нива и форми на изказ: от високия поетичен стил, през диалога в проза, до разговорната, понякога дори диалектална реч. Белязан от трагичната загуба на семейството си по време на монголското нашествие и от дългите скиталчества през годините на своята младост, Бай Пу живее със страданието на своя народ и категорично отказва да служи под каквато и да било форма на чуждестранните завоеватели. Той се посвещава изцяло на словото и тази негова отдаденост го прави автор на една от най-значимите творби в китайската драматургия.

Неговото върхово достижение е пиесата *Дъжд сред чинарите*, която разказва известната история за любовта между император Сюендзун от династия Тан и неговата любима наложница Ян Гуейфей. Сюжетът на тази история може да се проследи в детайли от сунските повествования *Мей Феи* и *Неофициална биография на Ян Тайджън* (прев. Ал. Алексиев), поместени в *Средновековна китайска литература. Христоматия. Част първа*, с. 246–289. Приносът на Бай Пу към този сюжет е, от една страна, в неговата особена и силно критична трактовка. Пиесата е ярък пример за литературния подход, наречен „да заемеш от древността, за да порицаеш настоящето“ (*дзиегу фъндзин*), който се състои в заемане на сюжети от времената на китайските династии Хан, Тан и Сун и изобличаване на императори, министри, пълководци и т.н. от онези времена. Така драматурзите от Юен, в това число и Бай Пу, по косвен начин изразяват омразата си към жестоките монголските завоеватели и мъката си заради унижителното положение на китайския народ. *Дъжд сред чинарите* се явява една от най-критичните към императорската институция творби в китайската литература. Нейният централен персонаж, император Сюендзун, е представен като егоцентричен гуляйджия, който пред надви-

сналата кризисна ситуация се проявява като безпомощен страхливец, неспособен да направлява съдбините на китайската империя.

От друга страна, текстът на Бай Пу е върхово достижение по отношение на вплитането на поезията в драматургичния текст. Дългите арии, изпълнявани от императора (цели 23 в последното действие) са образец както за високо поетично майсторство, така и за впечатляваща литературна ерудиция. Нееднократно авторът заема стихове и дори цели четиристишия от други китайски литератори, а също така си служи с изобилни позовавания на легенди, личности и събития от древността. Подборът на фрагментите от *Дъжд сред чинарите*, представени в настоящия превод, бе направен с цел именно да се изтъкне както изобличителната сила на словото на Бай Пу, така и неговата несравнима поетична дарба. Прологът е сам по себе си цяло действие, където се представят голямата част от персонажите; в него се загатва за тайната авантюра между Ян Гуейфей и тюркския пълководец Ан Лушан: историческа спекулация, която обаче неизбежно се появява в произведенията на критично настроените литератори. Първото действие е неравностоен диалог, където императорът изпълнява един след друг поетични фрагменти, а наложницата се вмъква помежду тях с пестеливи реплики или въпроси като суфльорка, която направлява изпълнението на централния персонаж. Във второ действие авторът прокарва своята основна идея, а именно че независимо дали са китайци или чужденци, властимащите са жалки, покварени и неспособни да се грижат за народа си. Последното действие е дълъг и трагичен монолог, отличаващ се с изключително поетично изящество и сравним по своята литературна значимост с терзанията на изоставения в бурята Крал Лир от едноименната пиеса на Уилям Шекспир.

При осъществяването на този превод са консултирани китайското анотирано издание на оригиналния текст от сборника *Юенжън Дзадзю Сюен* [*Избрани пиеси дзадзю на автори от династия Юен*] (съставител Гу Сюедзие, издателство Жънмин Уънсюе Чубаншъ, 2002), както и преводът на руски език на Т. Малиновская и С. Ботвинник, поместено в сборника *Юенска драма* (съставител В. Петрова, издателство „Изкуство“, 1966).

楔子

(冲末扮张守珪引卒子上，诗云) 坐拥貔貅镇朔方，每临塞下受降王。太平时世辕门静，自把雕弓数雁行。某姓张，名守珪，见任幽州节度使。幼读儒书，兼通韬略，为藩镇之名臣，受心膂之重寄。且喜近年以来，边烽息警，军士休闲。昨日奚契丹部擅杀公主，某差捉生使安禄山率兵征讨，不见来回话。左右，辕门前觑者，等来时报复我知道。(卒云) 理会的。

(净扮安禄山上，诗云) 躯干魁梧胆力雄，六藩文字颇皆通。男儿若遂平生志，柱地撑天建大功。自家安禄山是也。积祖以来，为营州杂胡，本姓康氏。母阿史德，为突厥覲者，祷于轧荦山战斗之神而生某。生时有光照穹庐，野兽皆鸣，遂名为轧荦山。后母改嫁安延偃，乃随安姓，改名安禄山。开元年间，延偃携某归国，遂蒙圣恩，分隶张守珪部下。为某通晓六蕃言语，膂力过人，现任捉生讨击使。昨因奚契丹反叛，差我征讨。自恃勇力深入，不料众寡不敌，遂致丧师。今日不免回见主帅，别作道理。早来到府门首也。左右，报复去，道有捉生使安禄山来见。(卒报科)

(张守珪云) 着他进来。(安禄山做见科)(张守珪云) 安禄山，征讨胜败如何？(安禄山云) 贼众我寡，军士畏怯，遂至败北。(张守珪云) 损军失机，明例不宥。左右，推出去，斩首报来。(卒推出科)(安禄山大叫云) 主帅不欲灭奚契丹耶？奈何杀壮士！(张守珪云) 放他回来。(安禄山回科)(张守珪云) 某也惜你骁勇，但国有定法，某不敢卖法市恩，送你上京，取圣断，如何？(安禄山云) 谢主帅不杀之恩。(押下)(张守珪云) 安禄山去了也。(诗云) 须知生杀有旗牌，只为军中惜将才。不然斩一胡儿首，何用亲烦圣断来。(下)

(正末扮唐玄宗驾，旦扮杨贵妃，引高力士、杨国忠、宫娥上)

(正末诗云) 高祖乘时起晋阳，太宗神武定封疆。守城继统当兢业，万里河山拱大唐。寡人唐玄宗是也。自高祖神尧皇帝起兵晋阳，全仗我太宗皇帝，灭了六十四处烟尘，一十八家擅改年号，立起大唐天下。传高宗、中宗，不幸有宫闱之变。寡人以临淄郡王领兵靖难，大哥哥宁王让位于寡人。即位以来，二十余年，喜的太平无事。赖有贤相姚元之、宋璟、韩休、张九龄同心致治，寡人得遂安逸。六宫嫔御虽多，自武惠妃死后，无当意者。去年八月中秋，梦游月宫见嫦娥之貌，人间少有。昨寿邸杨妃，绝类嫦娥，已命为女道士；既而取入宫中，策为贵妃，居太真院。寡人自从太真入宫，朝歌暮宴，无有虚日。高力士，你快传旨排宴，梨园子弟奏乐，寡人消遣咱。(高力士云) 理会的。

(外扮张九龄押安禄山上，诗云) 调和鼎鼐理阴阳，位列鹓班坐省堂。四海承平无一事，朝朝曳履侍君王。老夫张九龄是也，南海人氏。早登甲第，荷圣恩直做到丞相之职。近日，边帅张守珪解送失机蕃将一人，名安禄山。我见其身躯肥矮，语言利便，有许多异相。若留此人，必乱天下。我今见圣人，面奏此事。早来到宫门前也。(入见科，云) 臣张九龄见驾。(正末云) 卿来有何事？(张九龄云) 近日边帅张守珪解送失机蕃将安禄山，例该斩首，未敢擅便，押来请旨。(正末云) 你引那蕃将来我看。(张九龄引安禄山见科，云) 这就是失机蕃将安禄山。(正末云) 一员好将官也。你武艺如何？(安禄山云) 臣左右开弓，一十八般武艺，无有不会；能通六蕃

言语。(正末云)你这等肥胖,此胡腹中何所有?(安禄山云)惟有赤心耳。(正末云)丞相,不可杀此人,留他做个白衣将领。(张九龄云)陛下,此人有异相,留他必有后患。(正末云)卿勿以王夷甫识石勒,留着怕做甚么!兀那左右,放了他者。(做放科)(安禄山起,谢云)谢主公不杀之恩。(做跳舞科)(正末云)这是甚么?(安禄山云)这是胡旋舞。(旦云)陛下,这人又矮矮,又会旋舞,留着解闷倒好。(正末云)贵妃,就与你做义子,你领去。(旦云)多谢圣恩。(同安禄山下)(张九龄云)国舅,此人有异相,他日必乱唐室,衣冠受祸不小。老夫老矣,国舅恐或见之,奈何?(杨国忠云)待下官明日再奏,务要屏除为妙。(正末云)不知后宫中为甚么这般喧笑?左右,可去看来回话。(宫娥云)是贵妃娘娘与安禄山做洗儿会哩。(正末云)既做洗儿会,取金钱百文,赐他做贺礼。就与我宣禄山来,封他官职。(宫娥拿金钱下)(安禄山上,见驾科,云)谢陛下赏赐,宣臣那厢使用?(正末云)宣卿来不为别,卿既为贵妃之子,即是朕之子,白衣不好出入宫掖,就加你为平章政事者。(安禄山云)谢了圣恩。(杨国忠云)陛下,不可,不可!安禄山乃失律边将,例当处斩,陛下免其死足矣。今给事宫庭,己为非宜,有何功勋,加为平章政事?况胡人狼子野心,不可留居左右。望陛下圣鉴。(张九龄云)杨国忠之言,陛下不可不听。(正末云)你可也说的是。安禄山,且加你为渔阳节度使,统领蕃汉兵马,镇守边庭,早立军功,下次升擢。(安禄山云)感谢圣恩。(正末云)卿休要怨寡人,这是国家典制,非轻可也呵!(唱)

【仙吕】【端正好】则为你不曾建甚奇功,便教你做元辅,满朝中都指斥奎舆。眼见的平章政事难停住,寡人待定夺些别官禄。

【幺篇】且着你做节度渔阳去,破强寇永镇幽都。休得待国家危急才防护;常先事设权谋,收猛将保皇图。分铁券,赐丹书,怎肯便辜负了你这功劳簿。(同下)

(安禄山云)圣人回宫去了也。我出的宫门来。叵耐杨国忠这厮,好生无礼,在圣人前奏准,着我做渔阳节度使,明升暗贬。别的都罢,只是我与贵妃有些私事,一旦远离,怎生放的下心。罢、罢、罢!我这一去,到的渔阳,练兵秣马,别作个道理。正是:画虎不成君莫笑,安排牙爪好惊人。(下)

ПРОЛОГ

(На сцената се втурва персонаж муо¹ в ролята на Джан Шоугуей, следван от войници, рецитира.)

Потуших метежите на Север с моите безстрашни воини.

Под нашия напор вражите владетели слагаха оръжие.

¹ В китайския традиционен театър съществуват пет основни категории персонажи: шън (положителен мъжки персонаж от благородно потекло), дан (жена), дзин, или „изрисувано лице“ (положителен или отрицателен герой), муо (второстепенен мъжки персонаж) и чоу (комичен персонаж).

В страната въззари се мир, управниците са спокойни.
Вдигам резбован лък и броя в небето ятата гъски.

По фамилия съм Джан, по име Шоугуей. Заемам поста управител на областта Йоуджоу². Като малък изучих конфуцианските книги и в едно с това усвоих военните стратегии. Сега съм прочут сановник, главнокомандващ на гранична област. Самият император ми повери тази важна отговорност. За щастие, в последните години сигналните огньове по границата замряха, а войниците са в отдих. Неотдавна обаче киданите³ своеволно погубиха една наша принцеса, затова незабавно изпратих пълководеца Ан Лушан да проведе наказателен поход срещу тях. Ала все още няма вест от него. Стражи, застанете пред портите и следете. Щом се появи, веднага ми доложете.

СТРАЖИ: На вашите заповеди!

(На сцената излиза персонаж дзин в ролята на Ан Лушан, рецитира.)

Здравеняк съм и храбрец отявлен! Езиците владее
на шестте чужди племена, подвластни на империята.
Цял живот за подвизи и слава възделя.
Възправен гордо като стълб между земята и небето,
велики дела готов съм да извърша!

Ето ме, аз съм Ан Лушан. Във вените ми се смесва кръвта на древни предци от различни номадски родове от областта Инджоу⁴. Потомък съм на рода Кан. Майка ми Ашгъдъ е шаманка от тюркско племе. Тя се помолила на Духа на войната от планината Ялуошан и се сдобила мен. При раждането ми ярка светлина изпълнила юртата, а всички диви зверове надали вой. Затуй ми дали името Ялуошан. После майка ми се омъжила повторно, за Ан Йенйен, и приела неговата фамилия, а моето име станало Ан Лушан. През периода Кайюен⁵ Йенйен се върна в земите на Тан, отвеждайки ме със себе си. Там, по върховната милост на императора, бях назначен да служа под командването на Джан Шоугуей. Заради това, че вещо владее шест племенни езика и заради необикновената ми сила, ми

² Древно наименование на днешната провинция Хъбей.

³ Племя от тюркско-монголски произход, което обитава на запад от китайските територии и след края на династия Тан основава империята Ляо (916–1124).

⁴ Древно наименование на най-северния район на провинция Хъбей, днешен Чанли, който в края на династия Тан е превзет от киданите.

⁵ Кайюен („Изначално разтваряне“) е първият период от управлението на император Сюендзун (712–741), който съвпада с апогея на Тан.

бе възложен поста предводител на разузнавателни и наказателни експедиции. Наскоро киданите се разбунтуваха и бях изпратен да ги накажа. Уверен в моята смелост и мощ, самонадеяно навлязох в боя. Ала врагът се оказа многоброен и претърпях поражение. Днес неизбежно ще се изправа пред главнокомандващия и трябва да измисля някакво обяснение. Ето, че вече стигнах пред портите на управлението. Стражи, доложете, че се явява пълководецът Ан Лушан.

(Докладват.)

Джан Шоугуей: Нека влезе. *(Ан влиза и отдава поздрав.)* Ан Лушан, как завърши твоя поход, с победа или с поражение?

Ан Лушан: Онези разбойници бяха много, а моят отряд – малоброен. Страх обзе войниците ми и поради това загубихме битката.

Джан Шоугуей: Да погубиш войска и да допуснеш поражение, за такова провинение пощада няма! Стражи, отведете го. Да бъде обезглавен, а после ми докладвайте.

(Избутват го навън.)

Ан Лушан (вика гръмогласно): Генерале, нима не желаете да премахнете киданите? Защо тогава пращате на смърт един храбър воин?

Джан Шоугуей: Доведете го обратно. *(Връщат го.)* И на мене ми е жал за такъв юначен боец като теб, но в държавата ни има строги закони и аз не смея да ги нарушавам своеволно. Така да бъде, ще те изпратя в столицата и сам императорът ще реши твоя случай.

Ан Лушан: Благодаря ви, че пощадихте живота ми.

(Отвеждат го.)

Джан Шоугуей: Отведоха Ан Лушан. *(Рецитира.)*

За милост и смърт има наредби ясни, аз знам,
ала не искам да жертвам този воин голям.
Инак щях ли заради една варварска глава
грижи да създавам на самия ни владетел?

(Излиза.)

(На сцената се появяват джънмуо⁶ в ролята на император Сюендзун от династия Тан и дан в ролята на наложницата Ян Гуейфей, следва-

⁶ В драматичните произведения от типа дзадзю главната роля може да бъде на мъж (джънмуо) или на жена (джъндан), като джън означава „централен“. Има два вида дзадзю:

ни от Гао Лишъ, Ян Гуоджун⁷ и придворни дами. Императорът рецитира.)

ТАН СЮЕНДЗУН:

Император Гаодзу използвал сгодния случай и атакувал от Дзин'ян⁸, могъщият и мъдър Тайдзун⁹ постигнал териториално разширение. Да опазя завоюваното и да продължа започнато е мое задължение. Надлъж и шир по света всички да се кланят пред Великата Тан!

Аз съм император Сюендзун от Тан. Моят премъдър предтеча Гаодзу вдигнал войска от Дзин'ян и, осланяйки се на своя син Тайдзун, потушил едно след друго шестдесет и четири въстания. После, с подкрепата на осемнадесет благороднически рода, променил девиза на управлението и провъзгласил династията Тан за властваща в Поднебесната империя. Ала при наследника на император Гаодзун¹⁰, Джундзун, за нещастие, дворцовите интриги прераствали в преврат. По онова време аз бях владетел на Линдзъ, и тъй, оглавих войските и обуздах надигналата се опасност. Тогава моят по-голям брат, принц Нин, ми отстъпи управлението. Откакто се възкачих на престола, изминаха повече от двадесет години – за щастие, време на мирни и безметежни дни. Уповавайки се на добродетелните министри Яо Юенджъ, Сун Дзин, Хан Сиу и Джан Дзиулин¹¹, които в пълно единомислие решават държавните дела, аз най-сетне мога да се наслажда на спокойствието. Въпреки че в Шестте палата¹² има много наложници, след смъртта на У Хуейфей¹³ никоя не успя да завладее сърцето ми. Миналата година, по време на Есенния празник в средата на

с главен герой (муобъндзю) или главна героиня (данбъндзю). Централният персонаж изпълнява всички арии, докато останалите действащи лица се ограничават предимно с реплики и монолози в речитатив.

⁷ Гао Лишъ и Ян Гуоджун са съответно Главен евнух и Първи министър в двора на император Сюендзун. Вторият също така е братовчед на наложницата Ян Гуейфей.

⁸ Пълководецът от аристократично потекло Ли Юен вдига въстание в Дзин'ян и скоро слага край на династия Суей (581–618), след което се провъзгласява като първи император на династия Тан. Посмъртно получава името Тан Гаодзу („Върховен предтеча на Тан“).

⁹ По име Ли Шъмин, той е син на Гаодзу и негов приемник.

¹⁰ Деветият син на император Тайдзун.

¹¹ Най-изявените министри на Сюендзун от периода Кайюен (712–741), които спомагат за апогея на Тан.

¹² Едно от наименованията на женските покои в императорския дворец.

¹³ Първата любимка на Сюендзун, която въвежда Ян Гуейфей в двора като наложница на принц Шоу.

осмия месец, в съня си посетих Лунния дворец и зърнах лика на Чън'ъ¹⁴, чиято красота е рядкост в света на смъртните. Но не след дълго, в двореца на моя син принц Шоу видях наложницата Ян, която по нищо не отстъпва на Лунната Господарка. Разпоредих да я направят даоистка монахиня, а после да я доведат на служба в двореца, в храма Тайджън¹⁵. Тайно бях решил да я направя *Гуейфей* – Скъпоценна наложница¹⁶. Откакто тя е редом с мен, сутрин пея, а вечер пирувам, и така е всеки ден. Гао Лишъ, бързо, предай моята заповед да се пригответи банкетът, а музикантите от „Крушова градина“¹⁷ да засвирят тозчас. Искам да се повеселя!

ГАО ЛИШЪ: Както заповядате!

(Влиза министър Джан Дзиулин, водейки под стража Ан Лушан, реципира.)

Страж съм на държавните устои, светлото от тъмното деля,
в министерската зала над всички чиновци и рангове стоя.
В цялата империя мир цари, едно произшествие няма.
Ден подир ден, пред императора доклади представям.

Този стар човек пред вас е Джан Дзиулин, родом от Нанхай¹⁸. Още млад, аз заех първо място на държавните изпити за чиновници и по волята на нашия всемилостив владетел бях удостоен направо с длъжността Първи министър. Наскоро главнокомандващият на пограничните войски Джан Шоугуей ми изпрати под стража един провинил се чуждоземен пълководец по име Ан Лушан. Като гледам, този нискостеблен дебелак има пъргав и изкусен език. Считаю, че във вида му има нещо твърде странно. Не бъде ли наказан, със сигурност ще предизвика безредици в Поднебесната. Днес лично ще доложя за това на нашия мъдър владетел по време на аудиенцията. Ето, вече стигнах пред вратите на тронната зала. *(Влиза и се представя пред императора.)* Пред Негово Величество се явява Джан Дзиулин.

¹⁴ На петнадесетия ден от осмия лунен месец в Китай се отбелязва Празникът на Средата на есента (Джунциудзие). Според традицията хората гледат пълната луна и ядат юебин („лунни сладкиши“). Чън'ъ е прочута красавица от древността, която открадва от своя съпруг еликсира на безсмъртието, изпива го и се възнася на Луната, превръщайки се в нейна вечна, но самотна обитателка.

¹⁵ Тайджън означава „велика истина“. Впоследствие наложницата приема монашеското име Ян Тайджън.

¹⁶ Най-високата степен за придворна дама.

¹⁷ „Крушова градина“ е актьорско-музикалната дворцова група, основана и покровителствана от Сюендзун.

¹⁸ Древен окръг на територията на днешните провинции Гуандун и Гуанси.

Тан Сюендзун: Какви дела ви водят тук, министре?

Джан Дзиулин: Главнокомандващият на пограничните войски Джан Шоугуей изпрати тук под стража претърпелия поражение чуждоземен пълководец Ан Лушан. Законът повелява той да бъде обезглавен, но главнокомандващият не се осмелил да действа по свое усмотрение, затова изпраща Ан Лушан да бъде съден според вашите указания.

Тан Сюендзун: Нека друго земецът се яви пред мен!

Джан Дзиулин (*довежда Ан Лушан пред императора*): Ето го виновника.

Тан Сюендзун: Какъв славен воин! Кажете, какви са твоите бойни умения?

Ан Лушан: Вашият покорен слуга владее стрелбата с лък еднакво добре и с двете си ръце, познава осемнадесетте военни похвата без изключение, а също така говори шестте езика на подвластните на Тан чужди племена.

Тан Сюендзун: Доста си тлъст, войниче! Какво толкова носиш в твоя варварски тумбак?

Ан Лушан: Едно предано сърце и нищо друго.

Тан Сюендзун: Първи министре, такъв човек не може да бъде пратен на смърт! Нека живее като обикновен боец.

Джан Дзиулин: Ваше Величество, този индивид е доста подозрителен. Пощадим ли го, очаква ни сигурна беда!

Тан Сюендзун: Не се мисли за по-проницателен от Уан И'фу, който разгадал Шъ Лей¹⁹! От какво има да се боим? Какво толкова може да стори? Хей, стражи, пуснете го! (*Освобождават го.*)

Ан Лушан (*изправя се*): Благодаря, Ваше Величество, за милостта да ми подарите живота! (*Танцува.*)

Тан Сюендзун: Какво е това?

Ан Лушан: Това е танцът на хуните „Шеметно въртене“²⁰.

¹⁹ Уан И'фу бил министър при династия Дзин. Още щом зърнал младия Шъ Лей от племето Дзие, казал: „Вижте този млад варварин, във вида му се чете особена амбиция. Опасявам се, че ще навлече беди на Поднебесната.“ Впоследствие Дзие станали един от петте най-могъщи некитайски народа през периода Южни и Северни династии (420–589), а Шъ Лей оглавил основаната от тях династия Джао (319–352).

²⁰ Наистина съществувал такъв танц, поднесен в дар на танския двор от царството Куча и описан в някои поетични произведения от епохата. Хрониката *Стара история* на Тан свидетелства за това как Ан Лушан танцувал – „бърз като вятър“ – пред самия император.

Ян Гуенфей: Вижте, Ваше Величество, какъв е нисък и тантурест и как хубаво играе! В края на краищата нека остане в двореца, за да ни разтушава.

Тан Сюендзун: Скъпоценна моя, нека бъде твой приемен син. Отведи го със себе си.

Ян Гуенфей: Колко сте великодушен, Ваше Величество.

(Излиза заедно с Ан Лушан.)

Джан Дзиулин (към Ян Гуоджун): Вие сте шурей на императора. Онзи човек е подозрителен и един ден ще разклати устоите на династията, а нас царедворците ще ни сполети голямо зло. Моя милост е вече стар, но се опасявам, че вие ще бъдете свидетел на това. Какво да правим?

Ян Гуоджун: Утре отново ще докладвам на императора. Непременно трябва да се отървем от варварина. Така ще е най-добре.

Тан Сюендзун: Що за смях и глъчка се разнасят от женските покои? Придворни, идете да видите и ми доложете.

Прислужничката: Госпожа Ян Гуейфей устройва ритуалното къпане²¹ на Ан Лушан.

Тан Сюендзун: Щом е така, занесете му сто златни монети като поздравителен дар. Разпоредете да се яви пред мен, за да му дам чиновническа титла.

(Прислужничката излиза със златните монети.)

Ан Лушан (влиза и коленичи пред императора): Благодаря на Негово Величество за щедростта! В кое точно ведомство мога да ви бъда полезен?

Тан Сюендзун: Повиках те не за друго, а за да те известя, че щом като си осиновен от Ян Гуейфей, се явяваш и мой син. Не подобава да се разхождаш из женските покои, облечен като човек от простолюдието. Затова реших да ти възложя поста коментатор на политическите дела.

Ан Лушан: Покорно ви благодаря!

Ян Гуоджун: Ваше Величество, така не бива, не бива! Ан Лушан е пограничен пълководец, който е нарушил закона и заслужава да бъде обезглавен. Достатъчно е, че го помилвахте. Да му възлагате чиновническа длъжност в двора не е съвсем уместно. Какви заслуги има той, че да бъде провъзгласен за коментатор по политическите въпроси? Той е варварин, с въл-

²¹ Ритуалното къпане на новороденото дете се състои на третия ден след раждането, когато роднини и приятели се събират, за да поднесат поздравления и дарове.

чи нрав и жестоки амбиции, и не бива да съжителства с най-близкото ви обкръжение. Оставаме в очакване на Вашето премъдро решение.

ДЖАН ДЗИУЛИН: Ваше Височество, не пренебрегвайте думите на министъра Ян.

ТАН СЮЕНДЗУН: Май имате право. В такъв случай, Ан Лушан, те назначавам за управник на Ю'ян²². Там ще оглавиш смесена армия от китайски и чуждоземни воители и ще охраняваш границите на империята. А щом се отличиш с военни подвизи, ще получиш и повишение.

АН ЛУШАН: Благодарен съм, Ваше Величество!

ТАН СЮЕНДЗУН: Недей да таиш яд към мене. Такива са държавните закони, не трябва да се пренебрегват.

(Пее.)

[Тоналност Сиенлю, по мотива Дуанджън хао (Добре спретнат вид).]

Законът повелява: нямаш ли особени заслуги,
не може изведнъж да станеш пръв помощник,
иначе дворът цял срещу мен ще зароптае.
Политически дела няма да завеждаш ти,
ала скоро друга служба ще ти определим.

[По предходния мотив.]

Засега на областта Ю'ян началник военен бъди,
разбий нашествениците навеки и родината пази.
Не чакай над страната угроза да надвисне,
та чак тогава да се браниш.
Първо имай хитър план, генерали храбри събери,
за да можеш владенията мои да опазиш.
Отличиш ли се, ще заваят награди, грамоти.
Как бих могъл да пренебрегна безспорните заслуги?

(Излиза, съпроводен от свитата си.)

АН ЛУШАН: Императорът се върна в покоите си, а аз излизам през дворцовите порти. Проклет да бъде оня подлец Ян Гуоджун! С какво безмерно презрение се отнесе към мен и как ме злепостави пред императора! Заради него съм разпределен чак в Ю'ян. Уж повишение, а всъщност понижение! Но това е нищо в сравнение с онези сърдечни тайни между мен

²² Околия в южната част на днешната провинция Шандун.

и Ян Гуйфей. Така внезапна е раздялата, сърцето ми се къса от тревога. Но стига! Стига, стига! Потеглям на път и стигна ли в Ю'ян, ще обуча войската, ще охраня конете и нова хитрост ще измисля. Право казват:

Не е ли дорисуван тигърът, не бързай да се смееш,
Прибавят ли му зъби, нокти – от страх ще онемееш!

(Излиза.)

第一折

(旦云) 陛下，这秋光可人，妾待与圣驾亭下闲步一番。(正末做同行科，唱)

【忆王孙】瑶阶月色晃疏棂，银烛秋光冷画屏。消遣此时此夜景，和月步闲庭，苔浸的凌波罗袜冷。(云) 这秋景与四时不同。(旦云) 怎见的与四时不同？(正末云) 你听我说。(唱)

【胜葫芦】露下天高夜气清，风掠得羽衣轻，香惹丁东环佩声。碧天澄净，银河光莹，只疑是身在玉蓬瀛。

(旦云) 今夕牛郎织女相会之期，一年只是得见一遭，怎生便又分离也？(正末唱)

【金盏儿】他此夕把云路风车乘，银汉鹊桥平。不甫能今夜成欢庆，枕边忽听晓鸡鸣。却早离愁情脉脉，别泪雨泠泠。五更长叹息，则是一夜短恩情。(旦云) 他是天宫星宿，经年不见，不知也曾相忆否？(正末云) 他可怎生不想来(唱)

【醉扶归】暗想那织女分，牛郎命，虽不老，是长生。他阻隔银河信杳冥，经年度岁成孤另。你试向天宫打听，他决害了些相思病。

(旦云) 妾身得侍陛下，宠幸极矣；但恐容貌日衰，不得似织女长久也！(正末唱)

【后庭花】偏不是上列着星宿名，下临着尘世生。把天上姻缘重，将人间恩爱轻。各辨着真诚，天心必应，量他每何足称。

(旦云) 妾想牛郎织女，年年相见，天长地久；只是如此，世人怎得似他情长也(正末唱)

【金盏儿】咱日日醉霞觥，夜夜宿银屏；他一年一日，见把佳期等。若论着多为胜，咱也合赢。我为君王犹妄想，你做皇后尚嫌轻。可知道斗牛星畔客，回首问前程。

(旦云) 妾蒙主上恩宠无比，但恐春老花残，主上恩移宠衰，使妾有龙阳泣鱼之悲，班姬题扇之怨，奈何！(正末云) 妃子，你说那里话！(旦云) 陛下，请示私约，以坚终始。(正末云) 咱和你去那处说话去。(做行科，唱)

【醉中天】我把你半辮的肩儿凭，他把个百媚脸儿擎。正是金阙西厢叩玉扃，悄悄回廊静。靠着这招彩凤、舞青鸾、金井梧桐树影，虽无人窃听，也索悄声儿海誓山盟。

(云) 妃子，朕与卿尽今生偕老；百年以后，世世永为夫妇。神明鉴护者！（旦云）谁是盟证？（正末唱）

【赚煞尾】长如一双钿盒盛，休似两股金钗另，愿世世姻缘注定。在天呵做鸳鸯比并，在地呵做连理枝生。月澄澄银汉无声，说尽千秋万古情。咱各办着志诚，你道谁为显证，有今夜度天河相见女牛星。（同下）

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

[**Кратко съдържание на началото:** На сцената излиза Ян Гуейфей, съпроводена от придворни дами. Тя разказва за своите произход и положение в двореца и намеква, че раздялата с Ан Лушан дълбоко я разстройва. После променя темата и се насочва към подготовката на предстоящия Празник на Седмия ден от седмия лунен месец, когато се срещат Пастирът и Тъкачката.²³ След това се среща с императора в Двореца на вечния живот, където двамата се отдават на забавления и си признават взаимна обич. Диалогът протича в следната форма: Ян Гуейфей произнася кратки реплики, а Сюендзун ѝ отговаря с дълги поетични арии. Като залог за вярност императорът поднася на своята любима два скъпоценни подаръка: инкрустирана кутийка за бижута и златно украшение за коса с формата на два феникса. Ян Гуейфей ги приема с радост и приканва императора да излязат навън, за да се полюбуват на нощта, на луната и на любовното уединение.]

Ян Гуейфей: Ваше Величество, лунното сияние през есента е така очарователно. Позволете ми да ви съпроводя на кратка разходка до беседката в градината.

Тан Сюендзун (върви заедно с нея, пее):

[Тоналност Сиенлю, по мотива *И уансуън (Спомняйки си принца)*.]

По стълбите от яспис грее лунна светлина,
по решетките на прозорците отблясъци играят.

²³ Според преданието звездите Вега и Алтаир са всъщност двама влюбени, които живеят на небето разделени от Сребърната (или Небесна) река – Млечния път. Събират се само веднъж в годината, на седмия ден от седмия лунен месец, преминавайки над реката по мост от летящи свраки. На този ден е традиционният китайски празник Циси („Навечерието на седмото число“).

Сияние от ярки свещи и от есенна месечина
 по рисувания параван разлива хладина.
 Наслаждаваме се на тези часове, на пейзажа нощен,
 по двора бродим в компанията на луната.
 Пристъпваме плавно по мъха влажен,
 а той мокри копринените ти чорапи.

Тази есенна картина е различна от останалите годишни времена.

Ян Гуенфей: С какво е различна от другите сезони?

Тан Сюендзун: Слушай, ще ти разкажа.

(*Пее.*)

[По мотива *Шън хулу (Превъзходна тиква кратунка)*.]

Небето ширва се високо падне ли роса,
 а нощният въздух прозрачен трепти.
 Вятърът повдига леките одежди от пера,
 ухание се носи, звънтят висулки от нефрит.
 Лазурно чист е небосводът синьо-зелен,
 от сребристия Млечен път ярко озарен.
 Струва ми се, че съм се пренесъл и стоя
 в селенията на безсмъртните създания.

Ян Гуенфей: Днес е нощта на срещата между Пастира и Тъкачката. Те двамата се виждат само веднъж годишно. Едва се съберат и отново се разделят. Как е възможно?

Тан Сюендзун (пее):

[По мотива *Дзин джан-ар (Златна чашка за вино)*.]

В тази вечер колесница с феникси
 носи се по пътеката облачна.
 През Реката Сребърна извива се
 равен мост от сврачи крила.
 Имат само тази нощ заедно да се порадват,
 скоро петльовия зов ложето ще огласи.
 Тъй скоро е раздялата! Чувствата струят,
 а хладен дъжд от сълзи лицата влюбени бразди.
 При пета стража²⁴ звучат въздишки дъгли.

²⁴ В миналото китайците разделяли нощта на пет фази (стражи) от по два часа. Началото на всяка се огласявало с гонг. Последната пета стража е от три до пет сутринта и завършва

Едничка нощ на обич, тъй кратка си, уви!

Ян Гуенфей: Пастирът и Тъкачката са звезди на небосвода. И все пак, чудя се, дали тъжат един за друг, щом като цяла година не се виждат?

Тан Сюендзун: Как да не тъгуват?

(Пее.)

[По мотива *Дзуй фу гуей (Поддържат ме, завръщам се пиян).*]

Наум оплаквам съдбата на разделените Пастир и Тъкачка:
 въпреки че не стареят и живеят вечно,
 един от друг те нямат вести, Млечният път ги дели
 и безнадеждно самотни прекарват цяла година.
 Най-добре в Небесния дворец попитай ти,
 на разлъчените любовната мъка колко горчи?

Ян Гуенфей: Ваше Величество, удостоявате ме с величайше благоволение, обсипвате ме с безмерно внимание. Но се боя, че хубостта ми вехне с всеки изминал ден и съвсем не е тъй дълговечна, както красотата на Тъкачката.

Тан Сюендзун (пее):

[По мотива *Хоутин хуа (Цветето от женските покои).*]

Не сме като съзвездия във висините,
 принадлежим тук долу, на този смъртен свят.
 Зачитаме съдбата, определена от звездите,
 а пренебрегваме сред хората привързаността.
 Небесната и земната любов по своему са истинни.
 Едничко знае вездесъщото Небе
 коя от тях накрая ще наклони везните.

Ян Гуенфей: Мисля си: Пастирът и Тъкачката година след година се срещат само за ден и разделят, и тъй ще бъде докато свят светува. Но все пак, сред нас, простосмъртните, възможно ли е такова постоянство в чувствата?

Тан Сюендзун (пее):

[По мотива *Дзин джан-ар (Златна чашка за вино).*]

Всеки ден с теб пием вино от бокал драгоценен,
 еженощно зад сребърен параван заедно спим.
 На тях пък в годината отреден им е ден един,